

АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ – ДОРОГА ДО ВІДКРИТТЯ

Хоча з історії української еміграції в Америці маємо ряд наукових праць та дещо з мемуаристики, проте ця тема далеко не вичерпана. Автори цих праць опирались на матеріали, які були доступні в той час. Завжди є можливість поширити і доповнити цю тему та глибше проаналізувати цей феномен. Часто буває так, що під час дослідів ненароком з'являються нові матеріали. Вражаючим є те, як нібито незначний документ, чи маленький памфлет можуть додати важливе та глибше розуміння даних подій та збагатити історичні джерела.

Перші дві українські еміграційні хвилі в Америці заклали підвалини релігійного, організаційного та суспільно-політичного життя для нас, українців, уроджених тут, чи прибулих. Ці підвалини були такими міцними, що ми, у великій мірі, до сьогодні користуємось ними. Це справді вражає, як ці перші емігранти, члени національно пригніченого народу, із найнищих суспільних

класів, неграмотні або напівграмотні, із малою горсткою релігійних та суспільних освічених провідників, змогли збудувати так багато і так солідно.

Обсервуючи американські демократичні організаційні системи, нові емігранти засвоїли деякі аспекти цих структур для користі власних громад. І у такий спосіб зміцнили свою працю для спільного добра, навчили їх, яку перевагу має співпраця, вселили в них почуття суспільної відповідальності, провадили їх до кращого рівня життя, не покидаючи свого етнічного походження, ідентичності та культурної спадщини.

Перші організаційні спроби були зв'язані з релігійними потребами. Нові емігранти засновували парафії, будували церкви, організували хори, вечірні і суботні школи, братства, сестринства, і тому подібне. Далі прийшло заснування суспільних, політичних та товариських клубів. Усі ці організаційні одиниці мали свої статuti.

Наш Музей і Бібліотека недавно одержали маленьке видання – *Статuti Руського Молодечого Клубу Поступового* в Джерзі Ситі, Н.Дж., організованого 22-го октября 1902 р. Книжечка *Статутів* була видана 1910 р. в друкарні "Свободи", яка тоді знаходилася на вулиці Гудсон в Нью Йорку. У книжці знаходиться заохочуюче та зворушливо-патріотичне вступне слово, яке вказує на відповідальність, нюанси, дилеми та перешкоди, які молоді українські емігранти мусіли поборювати, щоб зберегти свою релігійну, етнічну та національну гідність. Вступне слово написав Стефан Мілянович, президент клубу в 1909-1910 років. У конвенційних звітах Українського Народного Союзу подано, що Стефан Мілянович кількаразово був вибраний до уряду УНС на пост члена контрольної комісії та секретаря. Його донька Меланія працювала в канцелярії УНС довгі роки, була членом Ліги Української Молоді Північної Америки (1933-1971) та брала активну участь у всіх культурних проявах української громади.

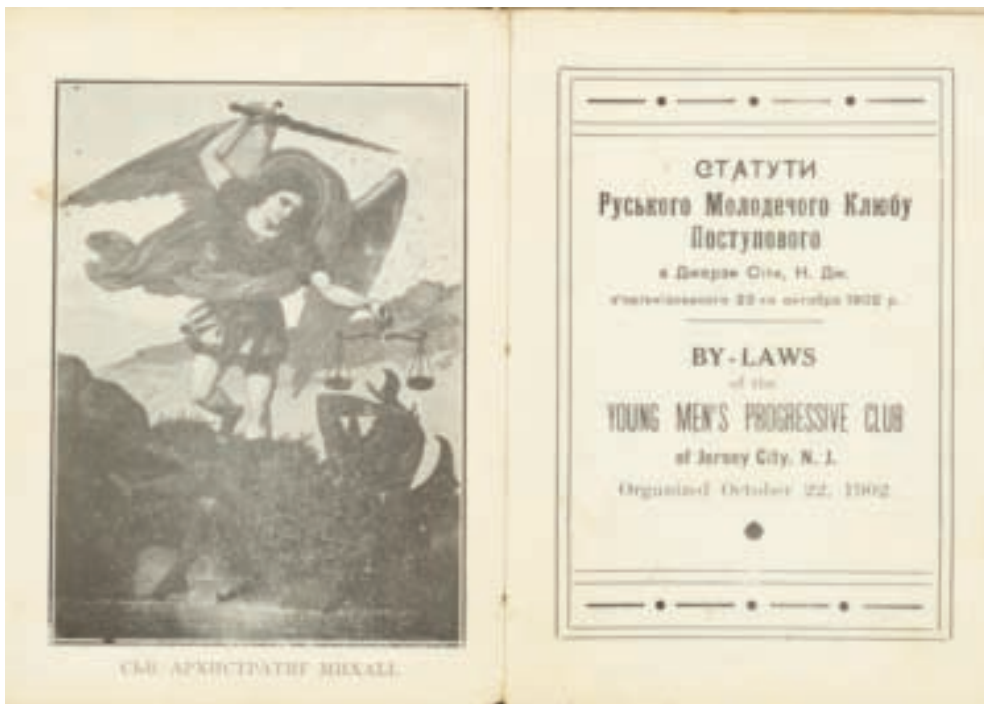
Ось такі думки висловлює Стефан Мілянович у вступі до книжечки *Статутів*: *"Поважаний Товаришу! ...сподіватися можемо від Тебе, що гуртувати будеш членів, і що ані на одні сходини не прийдеши без нікого знаючи що через таке поступовання вирешеш нераз не одного сина того поневоленого народа що і ти, з рук нам ворожих націй або їх ідей (московфільство, православіє, колонізація і мадяронізація), знаючи, що через таке поступовання можемо чис-*

лити на розвій нашого Товариства, а тим самим на будучність наших поколінь Руського Українського народа на Американській землі... оце ціль товариства стати сторожами народних прав, патріотичними братами, котрі без зависти а в згоді орють запущену рідну ниву... тож товаришу будь отвертим і смілим членом і патріотом Українцем, стій муром за свої народні і товариські права, не позволяй нікому насміватися або кпнути зі всего, що нам дороге, рідне і миле..." Автор також цитує слова Михайла Грушевського *"Борись за добре і поборяй все те що обнижує уровень нашого життя, що гамує наш національний розвій"*.

Клуб вибрав своїм опікуном Архистратига Михайла. Так як Архангел боровся зі злом, так кожний член мав ставати мужньо до боротьби з темнотою, ворогами Бога і церкви і нашого довгою неволею пригнобленого

ство і питання та відповіді для вивчення з історії та державного устрою Америки.

Як довго існував цей Клуб-Товариство, ми не знаємо. Хто (окрім Стефана Міляновича) і скільки було членів - також невідомо. Важним фактом є те, що такий клуб, із такими визначними, вартісними та далекосяжними якостями і цілями, існував і був заснований 113 років тому. Деякі із перешкод для праці і розвитку, з якими українці в Америці стрічалися 1902 року з нами є ще й сьогодні. Засновники цього клубу і засновники подібних товариств та братств тих часів, незалежно від їх обмежених можливостей, мали глибоке почуття суспільної відповідальності, взаємної підтримки та благородства духу. Вони завжди пам'ятали про добро свого на-

Русько Українського народу".

У статті подано, що членом товариства може бути кожний чоловік у віці від 16 до 40 років, а також визначені цілі товариства, такі як: а) моральна б) матеріальна, в) народно-політична і г) товариська. Моральні цілі включали організацію бібліотек, створення театральних постановок, вправління в співі і музиці, підтримування місцевої греко-католицької церкви і школи, а також сумлінне сплacenня приписаної місячної церковної збірки; до матеріальних обов'язків належала допомога хворим, поширення ідеї тверезости, вибір страхування в Українському Народному Союзі на випадок смерті, допомога членам у пошуку роботи, заохочення до вступу в американські профспілки; до народно-політичних обов'язків входила участь в політичних акціях, особливо у виборах, організація політичних маніфестацій й допомога членам стати справжніми американськими громадянами.

Статут складається з 10-ти частин і виділяє привілеї та відповідальності кожного члена товариства. Як додаток до Статутів, включено анкету для подання на американське громадян-

роду, добро української громади-суспільства в Америці і її майбутніх поколінь, а також важливість та необхідність збереження ідентичності, етнічної та культурної спадщини. Для цього вони будували церкви, школи, народні доми, культурні установи, засновували політичні та суспільні товариства і робили це в досить невідрадні та ризиковані часи. Ми користуємось всім, що вони нам залишили в спадок. Шкода лише, що замість того, щоб зберегти цей спадок, ми занедбуємо, ліквідуємо або нищимо його. Наші попередники керувалися ідеями співпраці, відповідальності, жертвенності, а не користоловством, самолюбством та жадобою. А як ми? Що ми залишимо в спадок нашим нащадкам?

Любов Волинець

